

Dieser Kirchenführer
liegt als Falter in der
Kirche auf Stand: März 2015

Romanische
Friedhofskirche
Oberschützen

Romanesque
Church
at Oberschützen

Román stílusú
felsőlövői
temetői templom

Romanische Wandmalereien im Langhaus

Romanesque wall paintings in the nave

Román stílusú falfestmények a főhajóban

circa

1280/90

Mittelalterliche Wandbilder sind Bibelkunde für Gläubige, die nicht lesen können. Die Episoden aus dem alten und neuen Testament (Sündenfall und Heilsgeschichte) werden in doppelten Bildstreifen dargestellt (v.l.n.r. zu lesen): ① oberer Streifen der Nordwand | ② Südwand oben | ③ Südwand unten | ④ Nordwand unten. Die Konturen wurden zum besseren Verständnis nachgezogen, fehlende Bildteile zeitgemäß ergänzt (grau).

Medieval wall paintings explain the Bible to illiterate persons. The episodes from the Old and New Testament (Fall of Man and the Life of Jesus Christ) appear in two stripes to be read from left to right: ① Upper stripe on north wall | ② Upper stripe south wall | ③ Lower stripe south wall | ④ Lower stripe north wall. For better understanding the outlines have been marked clearly and missing parts have been added in a matching colour (grey).

A középkori falfestmények azon híveknek nyújtanak bibliaismeretet, akik nem tudnak olvasni. Az Ó- és Újszövetség történeteit, a bűnbeesést és a megváltást láthatjuk kettős képsorozatokon. Balról jobbra olvasva: ① az északi fal felső sávja | déli fal ② fent és | ③ lent | ④ északi fal, alsó sáv. A jobb megértés érdekében korhűen (szürkével) kiegészítettük a kontúrokat és a hiányzó képrészeket.

Altes Testament

Old Testament

Ószövetség

1. Bild verlorengangen
The first picture is missing
Az első kép elveszett.

Sündenfall im Paradies. Erkennbar die bildeinwärts gerichteten Füße

The Fall. Still visible – the feet turned inwards

A bűnbeesés. A lábak a kép közepe felé mutatnak

Vertreibung aus dem Paradies. Füße bildauswärts gerichtet

The Expulsion from Eden. Feet turned outwards

Kiűzetés a paradicsomból. A lábak a kép széle felé mutatnak

Eva mit langen Haaren am Spinnrocken, Adam mit Dreschflegel. Blasenartige Bäumchen

The First Parents. Eve with long hair at the distaff, Adam with flail. Bubble shaped trees

A hosszú hajú Éva a rokkánál, Ádám kezében cséphadaró. Buborékalakú fák

Das Opfer. Cain mit Getreidegarbe, Abel mit Lamm. Oben die segnende Hand Gottes

Sacrifice. Cain with sheaf of corn, Abel with lamb. Above, God's blessing hand

Az áldozat. Cain gabonakévével, Ábel báránnal. Fent Isten áldást osztó keze

Brudermord. Oben die geschwungene Keule. Abel sinkt unter einem Baum zu Boden

Fratricide. Above, club being swung at Abel, who sinks to the ground beneath a tree

Testvérgyilkosság. Fent a megemelt furkósbot. Ábel egy fa alá a földre roskad

Neues Testament

New Testament

Újszövetség

Die Geburt Christi. Rechts der hl. Josef mit Judenhut. Maria liegend, dahinter/darüber die Krippe mit dem Jesuskind und Reste des Esels.

Der Hl. Michael mit der Seelenwaage. In einer Waagschale (zerstört) die Seele, in der anderen die Teufel, die um diese Seele kämpfen.

Der Zug der Hl. 3 Könige. Ein heranreitender König. Zaumzeug und Hufe des Pferdes sind erkennbar.

Die Anbetung des Neugeborenen. Erkennbar das gekrönte Haupt der Gottesmutter.

The Birth of Christ. On the right Joseph with Jew's hat. Mary recumbent. Behind her/above her the Holy Child in the crib, parts of the donkey.

St Michael with Balance. In one scale the human soul (destroyed) in the other the devils fighting to get at the soul.

The Three Magi. A king on horseback, reins and hooves discernible.

Adoration of the Child. The crowned head of Mary still visible.

Jézus születése. Jobb oldalon Szent József, aki zsidó csuklyát visel. Mária fekszik, mögötte a jászol a Kisdéddelel. A szamár részben látható.

Szent Mihály, a lélek mérlegelője. Az egyik mérlegserpenyőben a lélek (nem látható), a másikban az ördögök, akik küzdenek érte.

A három királyok vonulása. Egy lovagló király. Felismerhetők a ló patái és a kantárvat.

Az újszülött dicsőítése. Az Istennanya koronás fője felismerhető.

2 3 4 Die linken Bilder sind zerstört. The left pictures have been destroyed. A bal oldali képek megrongálódtak.

Die Darbringung im Tempel. Maria hält Jesus dem greisen Simeon entgegen.

Die Flucht nach Ägypten. Maria mit Jesus auf einem Esel. Josef mit Stab und Bündel.

Der 12-jährige Jesus im Tempel. Heiligenschein und Schleiers Marias.

Presentation of Jesus in the Temple. Mary presents Jesus to old Simeon.

Flight to Egypt. Mary and Joseph on a donkey. Joseph with staff and bag.

Twelve-year-old Jesus in the Temple. Halo and veil of Mary.

Felajánlás a templomban. Mária Jézust az agg Simeonnak nyújtja.

Krisztus Egyiptomba menekülése. Mária Jézussal a szamáron. József bottal és batyuval.

A 12 éves Jézus a templomban. Mária dicsfénye és fátyla.

Gotische Wandmalereien im Altarraum

circa 1400

Gothic wall paintings in the sanctuary

Gótikus falfestmények a kóruson

Die 12 Apostel gruppieren sich um Christus, der üblicherweise an der Gewölbedecke dargestellt ist – diese ist aber verlorengegangen. An jeder Wand waren 4 Apostel. Die Figuren kann man aufgrund der Attribute identifizieren, weil jedem Apostel typische Gegenstände zugeordnet werden.

The 12 Apostles group themselves round Jesus Christ, who is usually pictured in the centre of the vault, which no longer exists. Each wall showed four Apostles. They can be identified by typical objects attributed to them.

A 12 apostol Jézus körül csoportosul, akit általában a boltozat mennyezetén ábrázolnak (ez elveszett). Minden fal négy apostolt mutatott, akiket jelképeik segítségével lehet felismerni (mivel minden apostolnál jellegzetes tárgyak vannak).

Im Langhaus sehen Sie noch den gotischen Taufbrunnen und an der Westwand einige Grabplatten, von 1716 bis 1801. An der Nordwand ist die Aufmauerung erkennbar (Anhebung von Decke und Dach), an der Südwand außen ein Steinmetzzeichen (Weihekreuz). Am Chor die Stützmauern, die den Gewölbeschub aufnehmen.

In the nave we can also see the Gothic font, on the west wall some slabs from graves dated 1716 to 1801. The raising of the roof and ceiling in later years is clearly shown by the masonry that has been added. Outside on the south wall there is a mason's mark. Look at the buttresses outside the choir, which take the shear from the vault.

A főhajóban láthatjuk a gótikus stílusú keresztelőmedencét, a nyugati falon pedig néhány sírlapot (1716-1801). Az északi falon látni lehet a felfalazást (a mennyezet és a tető megemelését), a déli falon pedig egy köfaragójelet. A kóruson helyezkednek el a támfalak, amik tartják a boltozatot.

Nordwand: Zerstörungen durch den Einbau von Sakristeitür und Sakramentsnische. Kopf und Lanze könnten Thomas oder Matthias zugeordnet werden.

North wall: Many parts disappeared during installation of a door and a niche. Head and lance possibly those of Thomas or Matthew.

Északi fal: A sekrestye ajtaja és a szentségfülkének építése által okozott rongálások. A fej és a lándzsa valószínűleg Tamáshoz vagy Mátyáshoz tartoznak.

An der Südwand war das Fenster ursprünglich nicht mittig. Links davon ein Apostel, rechts drei. Schön erhalten geblieben sind Philippus mit dem Kreuz und rechts mit einer Keule entweder Jakobus der Jüngere oder Judas Thaddäus. Der Apostel Bartholomäus, der Patron der Kirche, ist nicht erhalten geblieben.

South wall: The window was not in its centre originally. To the left one Apostle, to the right three. There are the well-preserved figures of Philippus with the cross and on his right – with a club – either Jacob the Younger or Judas Thaddeus. The figure of Apostle Bartholomew (the patron saint) has been destroyed.

A déli fal ablaka eredetileg nem középen volt. A bal oldalán egy apostol, a jobb oldalán három. Fennmaradt Fülöp a kereszttel, és a jobb oldalon az ifjabb Jakab vagy Judás Tádé, furkósbottal a kezében.

Bertalan apostol, a templom védőszentje nem maradt fenn.

Rekonstruktion: Vorgängerbau	Heutiger Bau, errichtet zwischen 1200 und 1280	Vergrößerung (Erhöhung) im 17. Jahrhundert	1902 Anbau des Turmes und der Sakristei	Rekonstruktion: Kleine Fenster, niedere Decke	Heute: Große Fenster. Hoher, heller Raum
Original Building (reconstructed)	The main body of the church was built between 1200 and 1280	In the 17th century the church was enlarged, parts were made higher	In 1902 the tower and the vestry were added	Small windows and low ceiling (reconstructed)	Today: big windows and high walls provide ample space and light
Rekonstrukció: Elődépület	Mai épület, készült 1200 és 1280 között	Bővítés (megemelés) a 17. században	A torony és a sekrestye hozzáépítése 1902-ben	Rek.: Kis ablakok, alacsony mennyezet	Ma: Nagy ablakok. Magas, világos terem

Im 11. Jhd werden ungarische Bogenschützen im Gebiet der „Oberen Wart“ angesiedelt, einem militärischen Ödland, das den deutschen Herrschaftsraum vom ungarischen Königreich trennt. Wehranlagen und kleine Grenzburgen werden errichtet und wieder zerstört. In den Dörfern werden kleine (Wehr)Kirchen errichtet, oft auf den Resten alter Kultstätten, umgeben vom Friedhof, daneben ein Pfarrhof. Romanik ist der Baustil dieser Zeit: ein schwerer, blockhafter Bau aus Bruchsteinmauerwerk, flache Balkendecke, 2 kleine Fenster. Besonders prägend ist der Rundbogen über Fenstern und Türen. Vorne, Richtung Osten, leitet ein Bogen zum Altarraum – dem Chor – über. Ein Kreuzgratgewölbe bildet die niedrige Decke, darüber ein kleiner Glockenturm aus Holz. Später wird das Gebäude modernisiert, die Fresken werden übermalt, die Fenster vergrößert, die Decken angehoben, Turm und Sakristei werden angebaut.

In the 11th century Hungarian archers settled in the „Obere Wart“, a military wasteland, which separated the Hungarian Kingdom from German-dominated territories. Forts and castles were built and destroyed again. In the villages small, fortified churches were erected, sometimes on the remains of ancient sites of worship. They were surrounded by cemeteries and incorporated a rectory. The Romanesque style of those days manifests itself in the solid walls made of unworked stones, in the flat trabeated ceiling and in the two small windows. The barrel arches over windows and doors are a striking feature of this architecture. Extending eastwards from the front is an arch which leads to the altar room, the choir. The low ceiling is formed by a groined vault, and above it there was once a little belfry made of wood. In later centuries the building was modernized, the frescoes were painted over, windows were made larger, the ceiling was raised, and the tower and the vestry were added.

A 11. században magyar nyilasokat telepítettek Felsőőr környékének katonai pusztaságába, ami elválasztotta a német hatalmi területet a magyar királyságtól. Erődítményeket és kis határvárakat építettek, ezek később megsemmisültek. A faluban kis (erőd-) templomokat építettek (gyakran régi kultikus helyek maradványain). Ezeket temetők vették körül, és mellettük papgazdaságok voltak. Ezen idő építési stílusa a román stílus - nehéz, tömbszerű épületek terméskőfalazatból, lapos gerendás mennyezet, a déli oldalon két kis ablak. Különösen jellemző az ablakok és ajtók fölötti boltív. Fent, kelet irányában egy ív vezet az oltárhoz. Keresztboltozat képi az alacsony mennyezetet, fölötte egy fa harangtorony. Később felújították az épületet, a freskókat átfestették, az ablakokat felnagyították, a mennyezetet megemelték, és hozzáépítették a tornyot és a sekrestyét.

Diese Kirche erlebte im Laufe der Jahrhunderte eine wahrhaft wechselvolle Geschichte. Durch die Grenzlage war sie kriegerischen Zerstörungen und Plünderungen ausgesetzt, lange Zeit war sie Ruine, immer wieder gab es auch Renovierungen. Sie wurde abwechselnd von Protestanten und Katholiken genutzt, zeitweise auch gemeinsam. 1960 wurde die gesamte Einrichtung entfernt. 1983-90 erfolgte eine Generalsanierung mit Freilegung der Fresken, dabei wurden auch Grabstellen und alte Fundamente ergraben.

Um 1280/90 wurde das Langhaus mit schönen Fresken ausgemalt, 100 Jahre später auch der Chor (Altarraum). Die Bilder entsprachen später nicht mehr dem Zeitgeist – sie wurden übermalt und durch Kriegswirren und durch Umbauten zerstört. Trotzdem kann man durch Vergleiche mit anderen Malereien aus dieser Zeit das ganze Bildprogramm erschließen, das ist kunsthistorisch bedeutsam. In unseren Abbildungen haben wir die Konturen der erkennbaren Figuren hervorgehoben, manche Fehlstellen ergänzt und die alten Fenster angedeutet.

Betrachten Sie in Ruhe die Reste dieser schönen jahrhundertealten Bilder und lassen Sie die Spiritualität dieser ehrwürdigen Kult(ur)stätte auf sich wirken. Und die Seelenwaage des Hl. Michael wird Sie beim Hinausgehen mahnen, mit Ihrer Seele achtsam umzugehen.

The church has gone through turbulent times. Due to its position on the border between Austria and Hungary it was exposed to destruction and looting, for long periods it was in ruins, but was rebuilt and renovated again. It was used by Catholics and Protestants alike, sometimes alternatively, sometimes simultaneously. In 1960 all the furniture was removed. Between 1983 and 1990 while the church was completely renovated, the frescoes were uncovered and old graves and foundations dug up.

The frescoes in the nave date back to 1280/1290, those in the choir are 100 years younger. These pictures were painted over or destroyed in times of war or were lost during reconstruction. Nevertheless the whole set can be completed by comparing it with other contemporary paintings.

In our photos the contours of the figures have been enhanced, some missing parts have been added and the old windows have been sketched out roughly.

You are invited to contemplate the remnants of these centuries-old pictures and open yourself to the spirituality of this venerable place, which combines cult with culture.

And on leaving the church, a look back at St Michael weighing of the Souls will remind you to be kinder to your own soul in future.

E templom az évszázadok során igazán változatos történelmet tudhat magáénak. Határhelyezete miatt rombolásoknak és rablásoknak volt kitéve. A templom hosszú ideig rom volt, többször felújították. Protestánsok és katolikusok felváltva használták, néha együtt is. 1960-ban távolították el az egész berendezést. 1983 és 1990 között általános felújítás során tárták fel a freskókat, eközben bukkantak rá a sírhelyekre és régi talapzatokra.

1280/90 körül szép freskókat festettek a főhajó falaira, 100 évvel később a kórus falaira is. Ezek a képek már nem feleltek meg a korszellemnek, ezért átfestették őket. A háború és az átépítések által nagy mértékben rongálódtak. Ennek ellenére kikövetkeztethető az egész képsorozat, ami nagy művészettörténeti jelentőséggel bír. Ábráinkon kiemeltük a felismerhető személyek körvonalait, néhány hiányos részt kiegészítettünk és a régi ablakokat jeleztük.

Gyönyörködjön e szép, több évszázados festmények maradványaiban és részesüljön e tiszteletreméltó, kultikus hely spiritualitásában.

Távozáskor Szent Mihály, a lélek mérlegelője nem hagyja megfélemedezni róla, hogy figyelmesen bánjon lelkével.

